

ING-SYMPOSIUM PENSION FUND GOVERNANCE

De vele aspecten en schakeringen van pensioenland

"Ik hoop het nog heel lang te maken, maar niet op deze bijeenkomst." Daarmee rondde ING-bestuurslid en gastheer Hessel Lindenbergh, binnenkort inderdaad met pensioen, zijn welkomstwoord af voor de ruim zeventig beslissers van Nederlandse pensioenfondsen die op 11 april naar ING House aan de Amsterdamse Zuidas waren gekomen voor het symposium 'Pension Fund Governance'. Zij wisselden met elkaar van gedachten over de toekomst van het pensioenstelsel en de wijze waarop pensioenfondsen worden bestuurd (governance).

DOOR ARTHUR OLOF

"Nederland heeft een van de beste pensioenstelsels ter wereld, het kan wel tegen een stootje", aldus Lindenbergh. "Maar het wordt steeds moeilijker om het huidige pensioensysteem in stand te houden, vooral als het vrijwel geheel op een omslagstelsel is gebaseerd. De maatschappelijke rol van pensioenfondsen staat steeds meer in de schijnwerpers – de wijze waarop zij worden bestuurd en hoe ze verantwoording afleggen."

Grijze haren

Pensioenland kent veel aspecten en schakeringen en, zoals uit recente publiciteit blijkt, genoeg beroering om voor grijze haren te zorgen. Alleen al in Nederland bedragen de pensioenvermogens zo'n 350 miljard euro. Productontwikkeling, vermogensbeheer en beleggingsbeleid, het incasseren van premies en uitbetalen van de pensioenen zijn niet alleen economisch, maar ook politiek van groot belang. Zolang het aantal werkenden groter is dan het aantal gepensioneerden, functioneert een omslagsysteem goed, maar met de vergrijzing betaalt een steeds kleiner wordende groep werkenden voor een steeds grotere groep gepensioneerden. Voor de overheid en de werkenden wordt die last te zwaar. De tweede en derde pijler van het Nederlandse pensioenstelsel – die gebaseerd zijn op kapitaaldekking – worden dus belangrijker.

Jongleurs

Dat dit keer de focus was op een goede *governance* (letterlijk: bestuur) van pensioenfondsen, kwam volgens Arnout Boot, hoogleraar Corporate Finance en Financial Markets aan de Universiteit van Amsterdam, niet zozeer door de recente dramatische ontwikkelingen in hun belegd vermogen. "De beursmalaise is niet de reden waarom veranderingen nodig zijn, dat was hooguit een aanleiding. In zekere zin wordt ons pensioensysteem door sociale partners als ware jongleurs in de lucht gehouden. Waar het allemaal om draait is een heldere verantwoordingsstructuur, duidelijke doelen en definities. En in het hart van die discussie ligt de vraag wie welk risico en in welke mate loopt." Boot pleitte voor het inbouwen van meer zekerheden. Het huidige stelsel is afhankelijk van de gedragingen van de pensioenfondsen bij elkaar. Maar, stelde hij, het pensioenstelsel staat ook onder druk. Het huidige systeem van gegarandeerde einduitkeringen (defined benefit, DB) belooft bestendige deelname maar is niet bestand tegen de toegenomen arbeidsmobiliteit en de algehele dynamiek van de samenleving. Boot stelt dat pension fund governance de nodige problemen kent. Er is sprake van onderdekking, inspraakreizen en problemen in de markt. Boot: "We willen duidelijkheid en die hebben we niet."

Een revisie van het systeem zou volgens Boot in het publieke belang moeten zijn. Bouw een zekerheid in, die kunnen we nu op een dergelijke schaal niet bieden. In Zweden en Canada bestaat al een koppeling tussen premies en individueel gedrag en wat iemand later aan pensioen

ontvangt. Indien het systeem niet in die zin wordt aangepast, is het volgens Boot op termijn onvermijdelijk dat we gedwongen moeten overstappen naar een systeem van 'defined contribution' (DC). En dat systeem legt het beleggingsrisico bij de deelnemers. Boot ziet een pan-Europese oplossing in het verschiet van een tweeledige combinatie van een vaste basisvoorziening en flexibele opbouw tot halverwege de tweede pijler aangevuld met AOW (eerste pijler) en individuele verzekeringen (derde pijler).

Europese harmonisatie

Ben Verwaayen, tegenwoordig algemeen-directeur van British Telecom, gaf het symposium kleur vanuit Brits ondernemersperspectief. Hij vertelde waarom zijn bedrijf onlangs was overgegaan van DB naar DC, waarbij de deelnemer dus pas bij pensioenering weet hoe hoog de uitkering zal zijn. Verwaayen onderschreef de problematiek van de ouder wordende mens die vroeger met pensioen wil en niet genoeg spaart. Kunnen bedrijven hun pensioenbeloftes nog wel nakomen? Welke regelgeving moet je invoeren? In Engeland is het misschien wel goed om de verplichte deelname weer in te voeren en is het de vraag: hoe krijgen we mensen verstandiger aan het sparen en hoe verhogen we de transparantie?

Verwaayen betuigde zich voorstander van Europese harmonisatie, één systeem in één pan-Europese kapitaalmarkt. Hij pleitte ook voor verplichte deelname aan een fonds, maar onderkende het probleem dat het moeilijk is om jonge medewerkers te motiveren om mee te doen. Je raakt een extra zenuw als je de pensioenverplichtingen via de balans van de onderneming laat lopen dus die moeten los van een bedrijf worden beheerd. Maar wel verantwoord, waarbij zekerheid, goede controle en goed bestuur de belangrijkste aspecten zijn.

Europese richtlijn

Hoewel nog niet 'als gerechtigde', zoals hij zelf zei, maar vanwege de nieuwe Europese richtlijn, bleek EU-Commissaris Frits Bolkestein ook al lang geboeid te zijn door het onderwerp. De richtlijn moet randvoorwaarden scheppen en bewaken waarbinnen de pensioenfondsen op de Europese markt hun belangrijke rol kunnen blijven spelen als kapitaalverschaffer en beheerder van enorme spaartegoeden. De institutionele belegger heeft een steeds groter percentage van het Europese kapitaal in handen en bepaalt daar-

mee voor een significant deel de economie. "Toezien op goed bestuur is belangrijk", zei Bolkestein, "en corporate governance heeft enige slechte reputatie opgebouwd met BAAN, WOL, UPC en recentelijk Enron, WorldCom en Ahold. Wij moeten dat vertrouwen herstellen." Negen jaar na het begin van de discussie – die destijds zeer gevoelig lag – is er een nieuw voorstel voor een richtlijn aangenomen. In de eerste plaats moet er een meer geïntegreerde pensioenfondsenmarkt komen. Een efficiënter investeringsbeleid zal bijdragen aan een betere toekomst. Zonder een goed georganiseerde pensioenmarkt zullen de kosten ondraaglijk worden, stelde Bolkestein. De richtlijn is nu bijna afgerond. De verwachte invloed is dat het mogelijk zal zijn voor pensioenfondsen om zich te kunnen richten op andere lidstaten. Nu is dat alleen mogelijk in eigen land.

Supermarkt

Peter de Koning, voorzitter van de Stichting Corporate Governance Onderzoek Pensioenfondsen, stelde dat pension fund governance logischerwijs deel uitmaakt van het grotere geheel van corporate governance. De Koning benadrukte het belang van de professionaliteit van het bestuur van een pensioenfonds maar vond ook dat gepensioneerden met stemrecht vertegenwoordigd moeten zijn in het bestuur.

Jan Nijssen, hoofd van het Global Pension Steering Committee van ING, zei dat er niets mis is met het Nederlandse stelsel. Hij bepleitte export van het Nederlandse pensioenmodel om drie redenen, zowel offensief als defensief. Het is een goed stelsel, we hebben er belang bij niet overspoeld te worden door de landen met een slechtere regeling en, last but not least, we kunnen er goed aan verdienen.

Dit artikel is met toestemming van de uitgever samengesteld uit eerdere artikelen in ING Nieuws Nederland 6 van 8 mei 2003 en het ING Aandeelhoudersbulletin nr. 2 van mei 2003. Met dank aan Tim van den Broek en Marjo Kuilman.